

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KRISTIAN JENSEN

En jydsk bondedrengs erindringer
fra Ribemarsken
til den kgl. staldetat som
kgl. berider
hos kong Christian X.

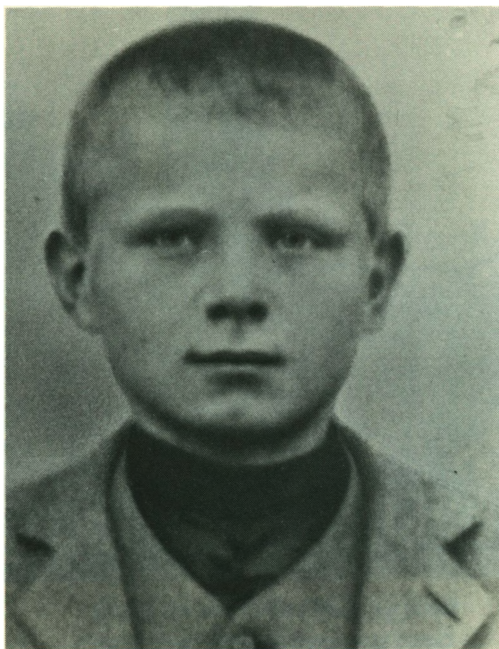
HERNOV

KRISTIAN JENSEN
En jydsk bondedrengs erindringer
fra Ribemarsken
til den kgl. staldetat som
kgl. berider
hos kong Christian X

Hernov 1978

© Kristian Jensen 1978
Omslag: Johanne Elmstedt
Typografisk tilrettelægning Harry Olsen
Bogen er sat med 11 pkt. Garamond
hos Combisats, Nykøbing F.,
og trykt i hoh-print as, København
Hernovs forlag
ISBN 87-7215-884-0

*Bonedreng hvad vilst du her
Bondekøs fra landsbyhave*

1. afsnit

Jeg ville ikke her, jeg var landmand med liv og sjæl,
men verdenskrigen 1914-1918 greb afgørende ind i
mit liv.

*Et felt for mit virke i byen jeg fandt
og tusinde tråde til byen mig bandt*

Kristian Jensen, født den 2. december 1891 i Ø. Vedsted som søn af gårdejer Carl M. Jensen og hustru Johanne, født Rasmussen.

Fader var født i Visby i Sønderjylland. Han oplevede 3-års krigen som dreng, under krigen 1864 var han endnu ikke soldat, men blev udskrevet til at møde til trainkørsel.

Moder var født i Kavslund på Fyn og kom som ung pige til Ribe-egnen, hvor hun blev gift med min far.

Historien gentager sig. Medens der efter 2. verdenskrig er gået en flygtningestrøm fra øst mod vest over Berlinmuren, pigtrådshegn og floder, gik der efter krigen i 1864 en strøm af unge fra Sønderjylland. Mange rejste til Amerika,

Billede af mit Barndomshjem

andre gik over grænsen til Danmark, og en del operede for Danmark. Far, der absolut ikke ville være under tysk herredømme, gik en mørk nat over grænsen gennem Bjørnekær mose øst for Vedsted station med sin unge kone Ida Jensen født Dam medbringende de få ejendele, de kunne bære og nogle hundrede rigsdaler. Da de var kommet lykkeligt forbi de tyske vagtposter, så de et sparsomt lys fra en lille landejendom. Dette lys gik de mod og fik herberge. Det lille landsted blev deres foreløbige hjem. Senere flyttede de til den lille gård i Ø. Vedsted, som blev mit hjem.

Det blev et hårdt og slidsomt liv i kampen for udkommet og det daglige brød; det var hårde tider efter krigen 1864 helt op til århundredskiftet, selv om det bedredes lidt, da andelsmejerierne og -slagterierne kom i 80'erne.

Det var tider, hvor, som far sagde, man lånte af den ene til at betale den anden med. Hvis en mand skulle låne 100 kr. i Sparekassen i Ribe, skulle tre af byens bedste mænd med for at kautionere, og så kunne det hænde at sparekassebestyreren sagde, »har I ikke Karl med, så gå hjem og hent ham«. Far var måske den fattigste, men når han var med, ville Sparekassen aldrig komme til at tabe penge. Far havde en tegnebog, der kunne foldes ud, i bunden af den havde han påklæbet en gammel østrigsk rigsbanknote. »Hvorfor har du den der, far?« »Det skal jeg sige dig, lille søn, så kan de aldrig se, det var den sidste, der blev givet ud.« Før ny høst kunne det for visse familier knibe med at få rugen til at slå til, og man lånte sig frem hos naboer og genboer.

Min broder fortalte, at der, da han tjente hos sognefogeden, blev blandet bygskrå i brødet, ligesom man under vinterkrigen i Finland blandede bark i brødet. Da jeg engang under orlov kom til at rejse sammen med en ældre herre, og vi kom i snak, sagde han med megen værdighed, »jeg er brøndgraver, og så kan jeg vise vand,« det blev jo længere jo bedre, »og så er jeg dræningsmester, vil De se ned over engen, der står en enlig busk, der går en vandåre.« Ja, jeg er på orlov og skal hjem til Ø. Vedsted. I Ø. Vedsted tjente jeg hos sognefogeden som ung 17-årig. Konen kørte i rullestol, men kunne inde fra sengen dirigere de to piger i køkkenet. Til aftensmad var der jo smurt en vis portion, og hvis jeg spurgte »kan æ få en melmad mere?« kom svaret prompte inde fra sengen, »nej du kan ej, de andre har kunnet klare sig med det, og det må du også kunne.« Far fortalte, at han som dreng omkring 1850 tjente på en ret stor gård i Visby i Sønderjylland. En dag fik de bygvælling, og da forkarlen fik et gryn på sin ske,

tog han grynet mellem tommel- og pegefinger, kneb det og sagde »vil du så bekende, hvor de andre er blevet af.« Der skulle spares på grynene, sådan var forholdene dengang.

Hvis der var opstået uoverensstemmelse mellem et par af byens landmænd, kunne en tredje sige »har I talt med Karl, det skulle I gøre.« De mødte så og blev bænket om køkkenbordet, og far sagde, »har du til en punch, lille mor?« og før de skiltes, var de forligte. Dengang havde man en brændevinsdunk på enhver gård. Far kunne også kurere syge dyr, og når der i nabolaget var fødselsvanskeligheder med en ko eller en hoppe, kunne det hænde, at der blev banket på vinduet midt om natten. »Du er en af Karls drenge,« sagde fyren Hans, »din far har kureret mit ben.« Han havde haft åbne skinnbenssår, og havde ligget på sygehuset i en måned på kommunens regning, hvilket jo slet ikke kunne blive ved at gå. At ligge på sygehuset dengang kostede en krone eller to om dagen, så han måtte naturligvis tages hjem. Far var i sognerådet, og sagde, at han kunne få sit ophold hos ham. Hver morgen sagde far: »Kom så her, Hans,« og benet blev behandlet og blev helbredt. I grænseegnen var der i min drengetid ret mange bosser (vagabonder), og konerne havde alle en underkop med småmønter til bosserne, når de kom til døren. Jeg husker en vintermorgen, jeg var med far i laden efter det første gift hø til kørerne. Det var jo halvmørkt, og da far greb ned i høet, fik han fat i en boss. Far reagerede ganske roligt og sagde: »Hvad, ligger du der?« Ja, det gjorde han da. »Men nu er det daw, og du må stå op, og så må du komme med ind og få morgenkaffe.« At der var mange tyske bosser i grænseegnen skyldtes, at den danske brændevin var bedre end den tyske, men glæden var som regel kort, da de ret snart blev fulgt tilbage over grænsen. En begivenhed

for os drenge var, når pottemageren, også kaldet pjaltekræmmeren, kom tidligt om foråret med sit lille køretøj, forspændt en lille russer. Vognbunden var fyldt med lertøj, og øverst lå sække med ben og gamle klude. Nu blev der tinget og handlet, og resultatet for ham skulle jo gerne være nogle øres overskud, medens vi børn var spændt på, om vi fik en lille ny lerskål. Skeerne dengang var fremstillet af horn, og de kunne vare en mand ud.

Far skulle have været skolelærer ligesom broderen J. Jensen i Ballum, far til forfatterinden Hansigne Lorentzen, men han ville absolut være landmand. Far lavede sine udregninger på kanten af en avis, han havde altid en lille blyant i vestelommen. »Hvad skriver du far?« »Jeg ser efter, om det kan slå til lille søn.« »Kan det så det?« »Ja javn (netop), men der bliver ikke noget til føden.« Da han så, hvor betænkelig jeg lille dreng blev, tilføjede han, »men den får vi nu nok.« Ja, vi fik både føde og klæder. Dengang kunne man på en lille gård i Vestjylland næsten leve et år uden penge. Der blev med plejl tærsket en tønne rug, halvdelen blev malet til brød, den anden halvdel blev byttet til mel og gryn. Kartoffler og mælk havde man (lad os takke Gud for mælken). Man slagtede en gris til julen og senere et får eller en kalv. Købmandsvarerne skulle så vidt muligt købes for æggene. Ja, tiderne bedredes lidt, men hvilken bedring. Den første slagtegris, jeg kan huske, far solgte, havde han beregnet, kunne koste 32 kr., fire pattegrise skulle gerne tilsammen koste 12 kr. »Hvordan gik det, far?« spurgte jeg, da han kom hjem fra Ribe. »Jo, grisen gjorde det særlig godt, den kostede 33 kr., men pattegrisene måtte vi sælge for 10 kr. tilsammen.« Far havde mødt en gårdmand fra nabobyen, der havde sagt, at han var den rigeste mand i Ø. Vedsted. Han oplevede at se fem

af sine sønner bosat på større og mindre ejendomme i deres fødeby.

Far var gift to gange, og mor var altså hans anden kone. Der var fem børn i første ægteskab og ni i andet. Der skulle en modig kvinde til at gå ind til det; men mor var både stærk og dygtig, hun kunne slagte, bage, brygge øl af malt og humle, støbe lys, klippe fårene, karte og spinde ulden og strikke strømper til hele familien og på sin stilfærdige måde opdrage sin børneflok. Jeg husker, jeg en dag var fuldstændig rasende, jeg sled mor i skørterne, jeg ville rejse, jeg var ejer af 33 øre, der var i mors varetægt, dem ville jeg have. Jeg blev halsstarrigt ved, indtil mor sagde, »styr dog dit gale sind barn.« Det virkede på mig som en spand koldt vand ned over hovedet, og det blev mig en lære for livet. Jeg gik ud til den østre gavl, tænkte mig lidt om og så ned på mine træsko. De skulle snart fornyes, og jeg havde været med hos klodsmager Hansen i Ribe og der hørt, at et par nye kostede 60 øre, så jeg indså det håbløse i økonomien.

Og jeg gad vandre endnu engang,
hvor over grøfter som barn jeg sprang,
og jeg gad sidde ved åen ene
og samle skaller og perlestene,
jeg sender moder min hilsen frem,
den gælder dig og mit barndomshjem.

Da mit liv kom til at forme sig som en lang ridetur til hest, i en periode endog ti timer om dagen, vil jeg fortælle lidt om den første ridetur, jeg erindrer. Jeg var seks år og havde fået lov til at følge med karlene ud i marsken for at hente hestene hjem for natten. Regnen piskede ned fra nordvest, og vandet løb i stride strømme i de dybe hjul-

spor. Jeg kom til hest inde i indelukket, da ledet blev åbnet, satte hesten i galop og drejede brat hjemefter, og jeg havnede nede i den rivende strøm, men holdt fast på hesten og kom straks op igen. Påklædningen var en tynd skjorte og lårkorte bukser, og man kunne jo ikke blive våd længere end til skindet. Tøjet måtte tørre på kroppen, eller man blev puttet i seng, til det var nogenlunde tørt.

Tidligt kom man til at hjælpe med kreaturerne. Om foråret var det som regel småt med foderet, så køerne kom tidligt på græs, og for at græsset hjemme på agrene kunne få ro til at vokse, blev køerne drevet ud i engene. Da jeg endnu ikke havde begyndt skolen, var jeg ham, der skulle af sted med køerne, og når jeg havde fået dem vel ind i indelukket, var det første jeg gjorde at lægge mig ned i græsset og spise de medbragte rugklemmer. Pålæg savnede man ikke, man kendte det ikke. Når solen stod et bestemt sted, var det tiden at begive sig hjem. Mit barnebarn har ofte sagt: »Fortæl morfar, fortæl om da du som lille dreng vogtede køerne ude i marsken, fortæl om den gule ko, der ville stange.« Jeg lille purk gik frem mod den, forsynet med en raftekæp, »skal du stange, se at komme ind i flokken med dig,« man havde været vant til at omgås kreaturer og heste, fra man kom ud af vuggen.

En dag da jeg kom hjem fra skole og så, at floden var ved at komme stærkt, løb jeg lille dreng ud i marsken og fik fårene drevet op på de høje agre. Min far og min bror var ikke hjemme, men jeg fik megen ros, da de kom hjem. Slemme var det, når engene blev oversvømmet sidst i august, først i september, der gik jo flere hundrede ungdrengene på eftergræsning. Alle bønderne var alarmeret og ude i engene, hvor de fik kreaturerne drevet op på yder Bjerrum banker. Selv kunne de risikere at blive indespærret af floden, undertiden i et par dage. Det værste var, at græsset

efter at have været oversvømmet af saltvand næsten var værdiløst, hvorfor kreaturerne måtte tages hjem på agrene.

Herlige var vinteraftenerne når vi løb på isen, der lå i lavningerne i marsken, og så komme hjem til aftengrøden, eller når vi i mørkningen sad omkring køkkenbordet. Far sang sine gamle sange og viser, og mor fortalte om oplevelser fra sine ungpigedage på Fyn. Hun strikkede udmærket i mørke, og når hun tabte en maske, kunne hun finde den i skæret fra ilden på komfuret. Der var en egen fred og hygge over disse mørkningstimer, selv om vi børn undertiden kunne blive lidt utålmodige.

Herligst var dog juleaften, en højtid, som vi glædede os til længe før. Jeg husker en juleaften, vejret var mildt, næsten som en forårsdag, jeg løb alene rundt ude på toften, jeg kunne i det stille vejr høre kirkeklokkerne i Ribe kime til julefest, jeg sang og sprang som et lille gedekid, og ind imellem smuttede jeg ind til mor, for at se, hvordan det gik med forberedelsen til den store aften. (Det barn, der sig glæder fromt og kønt, skal aldrig den glæde miste). Og så kom da det store øjeblik, da vi skulle have juleaftensnadder: ribbenssteg, medisterpølse og stuede hvidkål, risengrød med kanel og dertil sødt øl. Når far havde læst juleevangeliet kunne måltidet begynde, og alle måtte spise, så meget de kunne. Når måltidet var forbi, gik vi alle i stalden, hestene fik et ekstra foder og kreaturerne et ekstra kornneg, hvorefter der blev sunget et par julesalmer bl. a. faders yndlingssalme: Den yndigste Rose er funden. Lad Verden mig alting betage, Lad Tornene rive og nage, Lad Hjertet kun daane og briste, Min Rose jeg aldrig vil miste!

For os drenge var det spændende, når høsletten begyndte, og studeforspandet og ham med den grå hest og én stud kom igen. Landmændene, navnlig de små husmænd,

kom østfra fra Gesten til marsken for at bjerge noget af den fede marskhø. De kom en tidlig morgen, kørte ind på deres lejede lod efter at have slået en lille plet, og her boede de så til den dag, de kunne rive det første hø og igen kunne begive sig på den lange vej hjem med det første læs. Ved solnedgang gik der en jævn strøm af hølæs fra engene, og det var herligt for en lille dreng at sidde på toppen af et stort hølæs. Mod øst tegnede silhouetten af Ribe domkirke sig mod aftenhimlen, og mod vest gik solen ned i et luende bål og forsvandt i Vesterhavet. »Når Solen ganger til Hvile, og Dagens Syssel er endt«. Men for drengene var dagens syssel ikke endt, før hestene efter hjemkomsten var redet i marken for så igen at hentes hjem om morgenen, medens karlene spiste davre.

Som ti-årig kom jeg naturligvis ud at tjene hos en avlsbruger i Ribe. Jeg skulle passe otte køer og en hest og hjælpe til i marken. Lønnen var 25 kr. den første sommer og 35 kr. den anden. Selvfølgelig var jeg både beundret og misundt af Ribe-drengene, når jeg red hesten Lise gennem byen. Når jeg var ved Sønderport, var det ikke nok at sidde, så stod jeg op på hesten. Hjemve havde jeg ikke, men jeg mindes en dag, da jeg stod midt i en stor kartoffelmark, der var gul af agerkål, som jeg alene lille dreng skulle trække op og bære ud til grøftekanten. Jeg kunne derfra skimte mit hjem. Jeg græd, ikke af hjemve, men over at kunne se det håbløse i hele foretagendet. Tredie sommer skiftede jeg plads og fik nu 60 kr. for sommeren, og den næstfølgende sommer fik jeg 90 kr. For at opnå det, måtte jeg over grænsen på en gård i Raahede, hvor jeg den sommer måtte arbejde som karl. Aldrig har jeg været så glad for påske, mine arme var som bylder. Min dag begyndte med at rense ud hos tyve store stude og derefter læsse og sprede gødning resten af dagen. Jeg mindes en

dag under høbjærgningen, jeg læssede elleve store læs marskhø over i laden, og i middagsstunden løb jeg til Rejsby mejeri for at hente 1 kg smør. Mælkekusken skulle have en grossen (otte øre) for at tage det med, og det var da ikke nødvendigt, det kunne drengen da hente, mente madmoder.

Man sagde, at man der fik en god gammeldags bondekost. Morgenmaden bestod af de sædvanlige rugbrødsskiver og én skive sigtebrød, smurt med en blanding af fedtet fra det harske flæsk og fåretalg og hertil opvarmet centrifugemælk. (Pigen: »mælken er da blåsur«, konen: »de ka da it smag«). Middagen begyndte med, at hver mand pilkede sine kartofler og stablede dem på en rund træbrik, og så kom det højtidelige øjeblik, hvor panden kom på bordet. I forvejen var der stegt et stykke flæsk til hver. Fedtet blev hældt over i fedtkrukken, hvorefter der kom mælk og jævning på, og for at gøre det særlig godt, blev resterne af den foregående dags sovs med det harske flæsk, der havde stået i en sort jydepotte, hældt oven i. Hver mand langede nu til panden, og når der var plåds på træbrikken, fiskede man et stykke flæsk, dog undgik man det stykke, der var gult af harskhed. Da det havde været på bordet i fjorten dage, sagde manden, »nu synes jeg, det stykke flæsk har været på bordet tit nok.«

Nu kom grøden, dejlig nykogt grød. Konen tog sin ske og lavede et hul midt i fadet, hvorefter hun hældte en skelfuld sirup i. Nu gik det stærkt med at lange til fadet og siruppen, men når det gik for hårdt ud over grøden, tog manden ølkruset med det pivsure øl og hældte det i fadet. Der foregik naturligvis en kamp for at få noget af grøden og undgå det sure øl. Det tiloversblevne blev hældt i en jydepotte og var nu grundlaget for aftensmaden, idet det blev varmet på komfuret og blev til ost og valle. Når grøden om

middagen var kogt, blev den stillet ned på bryggersgulvet til afkøling, hvor tre-fire af gårdens katte mødte for at smage. De begyndte med tungen; da den var meget varm, spruttede og hvæsede de, og næste forsøg var da med forpoten at fiske en klat op på det kolde gulv, og nu gik det bedre.

Karlen og jeg klædte os af samtidig, men jeg skulle jo først over til væggen i sengehalmen. Jeg mærkede den sommer aldrig, at karlen kom i seng. Så snart, jeg havde lagt hovedet på hovedgærdet, sov jeg, og når jeg vågnede næste morgen, syntes jeg, at jeg lige var faldet i søvn.

Jeg havde ét stort ønske, nemlig at jeg, når jeg kom hjem til oktober, måtte sove, så længe jeg kunne den første søndag, men hvad skete, jeg vågnede til normal tid og var frisk og udsovet.

Den følgende vinter skulle jeg afslutte skolegangen og gå til konfirmationsforberedelse hos stiftsprovst Pedersen, for at blive konfirmeret i den nyrestaurerede Ribe domkirke. Skolegangen havde jeg jo begyndt som syv-årig. Vi gik i den lille skole til vi var ti år, hvorefter vi blev flyttet over i den store skole fra det 10. til det 14. år. Her gik vi kun i skole om vinteren, om sommeren skulle vi jo næsten alle ud at tjene eller hjælpe til i bedriften. Jeg husker, at vi, når vi løb til skole og så sporet af en cykel i den sandede vej, sagde, »det er skolelæreren fra V. Vedsted, der er i Ribe,« han var den eneste, der var i besiddelse af en cykel. Når vi i frikvarteret så distriktslægen komme kørende i sin jumbe, sagde vi, »hvem mon der nu er død,« lægen til et endnu levende menneske kunne vi ikke tænke os.

Tidligt blev man fortrolig med naturen og lærte Vesterhavets luner at kende. Når vi om eftermiddagen kom ud af skolen, der lå ude øst i byen, hvor vi ikke kunne se havet, og vi mærkede vindretning og vindstyrke og så med hvil-

ken fart de hvide skyer drev, var et stående udbrud, »der er flod, vil I med ned til floden?« Når vi kom hjem vest i byen, viste det sig altid, at der var stillet rigtig diagnose. Det skulle begynde med en storm fra sydvest, og snart fyldtes Ribe å og tilstødende vandløb, der hurtigt løb over deres bredder, hvorefter alle lavninger fyldtes, så landskabet lignede en sommeraften, når mosekonen brygger. Snart var det hele et brusende hav.

Under den store stormflod 1362 druknede 260 mennesker på fastlandet. Hvor mange der druknede på småøerne, havde man intet tal på. Under stormfloden 1634 omkom 6400 mennesker, og hele landsbyer og store dele af de frisiske øer forsvandt, og vandet stod 1½ m højt i Ribe domkirke. Når man fra Skærbæk kører vestpå mod Højer, ser man rundt om i marskengene små høfder, høje hvorpå gårdene i gamle dage var bygget. Min far kunne fortælle, at stormfloden i 1886 kom så stærkt, som en hest kunne rende, og at et indelukke blev taget med ét bølgeslag. Stormfloderne i 1909 og 1911 kom også med særlig voldsomhed. Da jeg i 1909 vågnede om morgenen, lå Ribe som en lille ø omgivet af vand på alle sider. Den store stormflod ved Reisby den 30. august 1923 kostede nitten menneskeliv. Nu er der jo bygget vesterhavsdige langs hele Ribemarsken og langt sydpå, og dog er man f.eks. ved Ballum ængstelig for, at havet skal gå over diget eller gennembryde det. Der føres naturligvis et effektivt tilsyn med diget. Manden, der har det største ansvar, kaldes for digegreven. I Ballum var det i mange år en søn af min kusine Hansigne Lorentzen, den kendte kniplerske og forfatterinde.

En lille anekdote: Politimesteren i Tønder ringede til Hans Lorentzen, idet han mente, der var et meget stort faremoment, og fik det svar: »faremomentet er ikke over-

hængende, jeg ligger endnu hjemme i min seng.« (Først, når der er Nø o Faer, kommer Jyden ud a æ Dar).

Skulle vi have den rigtigt store flod, skulle stormen begynde fra sydvest og derefter dreje om i nordvest og sende vandmasserne fra Nordhavet ind mod kysten.

I dag er Ribemarsken ikke til at kende fra min drengetid. Jorden drives som agerjord, godt beskyttet af diget, og giver store kornafgrøder.

Da jeg var konfirmeret, kom jeg til Spandet præstegård, en gammel hyggelig gård med stor præstegårdshave, hos Hans Smidt og hans dygtige kone Lise, et af danskhedens åndehuller i Spandet. Her levede jeg som hørende til familien.

I stuehuset var der en stor sal, som blev benyttet af husflidsforeningen, hvor de unge mødtes, og hvor tidens store spørgsmål kunne drøftes, det var i Køllerpolitikens dage. Her blev sunget de forbudte danske sange: »Vort Modersmaal er dejligt«, »Det haver saa nyligen regnet«, »Slesvig vort elskede omstridte Land«, »Modig Ungdom ingen vege Sjæle«. Nej, her var ingen vege sjæle, ingen halve standpunkter. Jeg er dansk som min fader, og min søn bliver, hvad hans fader var. Da tyskerne blev klar over, hvad der skete i husflidsforeningerne, blev de naturligvis forbudt.

Efter et par års forløb kom jeg tilbage til Ribeeegnen for så som atten-årig at vende tilbage til Sønderjylland som forkarl på Spandetgård hos P. Hansen Smidt, en af danskhedens fremtrædende mænd, en mand af sønderjysk bondeadel. Faderen var den i hele Nordslesvig kendte Wilhelm Smidt, Spandetgård. Han var optant, d. v. s. han havde opereret for Danmark efter krigen og var nu hverken dansk eller tysk statsborger, hvorfor han ikke kunne udfolde sig, som han havde lyst og mod til.

Hans fire sønner var altså også optanter. Den ældste, som jeg tidligere havde tjent hos, havde imidlertid været tysk soldat og derigennem erhvervet sig tysk indfødsret. De tre sønner blev naturaliseret, efter at H. P. Hanssen, Nørremølle, havde fået gennemført optantloven i 1907. Når der var talere i forsamlingshuset fra kongeriget, eller talere med politisk anstrøg, måtte Wilhelm Smidt og vi danske karle blive hjemme af frygt for at blive udvist dagen efter.

Forsamlingshuset var bygget på Spandetgårds jord, og her udfoldede sig efterhånden et rigt kulturelt liv inden for de afstukne grænser. Efter optantlovens vedtagelse skærpede tyskerne den politiske kurs, da de blev klar over, hvad danskerne havde opnået, og det følte jo i kirke, skole og med hensyn til forsamlingsfriheden. Amtsforsstanderen i Arnum havde en ridende gendarm til rådighed, og når han engang imellem kom til sognet, gik det som en løbeild: gendarmen er i byen. Har han været inde nogle steder? Er der danske karle? Var de i forsamlingshuset i lørdags?

— Og i skolen: Jeg husker, da Ingemann Noens, mejeribestyrerens søn på tretten år, kom og sagde, »Kristian, i dag fik æ 35 slav a æ spanskrør, men æ gred et, æ haj talt dansk o æ legplads.« Krabasken blev ført af en stor, brutal tysk skolelærer, men han formåede ikke at tampe en tåre ud af drengens øjne.

Efter to års forløb flyttede jeg nu til N. Kjær i Gonsager, en anden af danskhedens gode mænd. Jeg elskede landbruget, jeg elskede arbejdet. Når jeg om aftenen efter dagens arbejde træt og mødig lagde mig til ro, længtes jeg efter morgendagen. Indtil mit attende år havde jeg båret min løn hjem til min far. Til gengæld fik jeg jo tøj og vask. Jeg husker, jeg i mit sekstende år fik fem kr. af min far den

1. maj. Denne fem-krone havde jeg stadig i min pung den 1. november. Jeg var fanatisk afholdsmand, ikke alene sådan, at jeg ikke selv drak spiritus, men jeg foreholdt mine kammerater det forkerte i at drikke spiritus. En af mine medtjenere afparerede mig ved at sige: »Far siger, der er flere, der æder sig ihjel end drikker sig ihjel.

Vi stod i samme afholdsloge, inden vi skiltes. Lige før november gik vi og trak roer op, og han sagde: »Sig mig Kristian, nu har vi været sammen et år, der, hvor jeg har været med, har du også været, og du har fået lige så meget tøj som jeg, men du har 500 kr. at sætte i sparekassen, jeg har ingen.« Jeg svarede: »Det glæder mig, at du siger, jeg har været med alle vegne, hvor du har været, at jeg ikke bare har siddet hjemme og puget på kronerne, og at jeg har fået lige så meget tøj som du, men lad os nu se lidt nærmere på det. Lad os sige, vi har været ude 50 gange, til Løgumkloster marked, til dyrskue i Ribe, til fodbold og m. m. Hver gang, vi har været ude, har du brugt 10 kr., 10×50 er 500, nemlig dem du har brugt. Jeg har også været ude 50 gange og brugt én kr., 1×50 er 50, de penge jeg får mere i løn end du. Men kan du se den lille gård, der ligger derovre, den skal blive min, eller en magen til den, jeg vil ikke være arbejdsmand hele mit liv, og ingen kan hjælpe mig, derfor har jeg nu 500 kr. at sætte i sparekassen. Og kan du se, der er vinduer i gavlen, der kan din kone og du bo, du bliver arbejdsmand hos mig, og din kone kan malke mine køer.« Min kammerat flyttede til november, medens jeg fortsatte i pladsen til højere løn, 700 kr. årlig.

Men snart greb skæbnen ind i mit liv og fik stor og afgørende betydning. En vinterdag fjorten dage hen i januar 1914 stod en af mine brødre pludselig i stalden, hvor jeg opholdt mig, og trak et stykke papir op af lommen. »Du skal ind at tjene kongen, og du skal rejse med det samme.«

På sessionen havde jeg trukket så højt et nummer, at det ville fritage mig for militærtjeneste. Jeg blev imidlertid indkaldt som erstatningsmand 14 dage efter mine kammerater. Jeg pakkede nu min vadsæk, med det på ordren foreskrevne undertøj, og steg på toget på Ribe station. Jeg havde ikke kørt med tog, siden jeg som elleve-årig var med på skolerejse til Grejsdalen ved Vejle, med madpakke og 25 øre til en rød sodavand.

Da jeg kørte over Sjælland, kom jeg i selskab med en ung ingeniør, der var yderst elskværdig og fulgte mig til KFUM's soldaterhjem i Gothersgade, der skulle blive mit første og fremtidige hjem i København, indtil jeg fem år efter lærte min kone at kende. Derfra tog jeg ud til Bådsmandsstrædes Kaserne, hvor jeg meldte mig til en overserгент, der spurgte: »hvorfør kommer De først nu?« Jeg svarede: »fordi jeg ikke kunne være her før.« Jeg blev nu påklædt og var med i svikmøllen.

I stalden var der 33 heste, så helt ene og forladt følte jeg mig ikke, men jeg måtte forandre syn på et og andet. »Hvad er det for en rallike, der står der?« »Er du tosset mand, det er kaptajnens fine fuldblodshest.« Jeg havde været vant til at gå bag plov og harve efter et par stærke jyder.

Jeg fik pinseorlov. Vi var fem jyske bønderkarle, der skulle vestpå mod Esbjerg. Da vi havde ret lang ventetid på Fredericia banegård, splejsede vi til et stykke wienerbrød og kaffe. Jeg var i et par nye sko, som jeg havde sparet til af min soldaterløn. Aldrig var min hjemstavn så skøn, som da jeg på pinseorlov 1914 kom ud gennem Sønderport på Tønderlandevejen og skuede ud over engene med alle de brogede kreaturer og mit barndomshjem og Vesterhavet i baggrunden. I fulde drag indåndede jeg den

Som feltkonstabel

friske eng- og havluft, som vestenvinden fyldte mine lunger med.

Kammeraterne var i nogen grad akklimatiserede, da jeg kom ind som erstatningsmand. Jeg kom jo sammen med den tunge ende. En dag stod vi fire mand i eksercerhuset og skulle lære noget om den lille 75 mm feltkanon, da kaptejnen kom og spurgte sergenten, hvorledes det gik med uddannelsen af de nye rekrutter. » Jo, det går tåleligt, men disse her er dog de værste.« Han spurgte nu hver enkelt,

hvorfra vi kom, og da jeg svarede Ribeeegnen, kiggede han fra oven og ned ad mig og sagde: »Er de så træge og dvasker derovre på Ribeeegnen?« Jeg havde været soldat så længe, at jeg vidste, man ikke måtte svare igen, men de øjne, jeg lånte ham, glemte han vist aldrig. Jeg tænkte, det skulle han få betalt. Den lille 75 mm kanon lærte jeg ret hurtigt alt om, og når sergenten havde været rækken igennem med et spørgsmål, som ingen kunne besvare, sagde han: »Sig det så, 71.« Det var efterhånden godt, alt hvad jeg lavede, og ingen rettede noget på mig; men en dag fik piben pludselig en anden lyd. Vi stod alle opmarcheret og kaptajnen skulle se os i militær anstand, hvilket hidtil var gået tilfredsstillende. Da det blev min tur som næstsidste mand, tren jeg frem frisk og frejdig og i lykkelig uvidenhed, indtil kaptajnen råbte: »Men Gud, hvordan er det dog, den mand går? Han går jo, som gik han hjemme i pløjemarken, og hvad er det dog for en dårlig honnør? Væk med den mand, jeg vil ikke se ham. Stabssergent, vil De give den mand nogle ekstra timer i militær anstand!«

Den gamle fornuftige stabssergent og jeg havde så nogle hyggelige timer i alleen på Bådsmandsstræde.

Bedre gik det, da kaptajnen inspicerede skytsbetjeningen. »Nå, hvem er så den flinkeste af konstablerne?« Premierløjtnanten svarede: »Ja, det er ham 71, han sætter fart i hele batteriet.« Efter en måneds forløb skulle vi have præsentation for afdelingschefen. Premierløjtnanten havde instrueret de øvrige befalingsmænd om, at jeg skulle have alle de sværeste spørgsmål, »for han kan dem, og han kan tale højt.« Da præsentationen var forbi, sagde kaptajnen til oberstløjtnanten: »og han er fra Ribeeegnen.« Da havde jeg fået oprejsning. Oberstløjtnanten var præstesøn fra Ribe.

Snart begyndte nu udrykningerne på Fælleden med bespændt batteri, hvilket jo var oplivende og spændende.

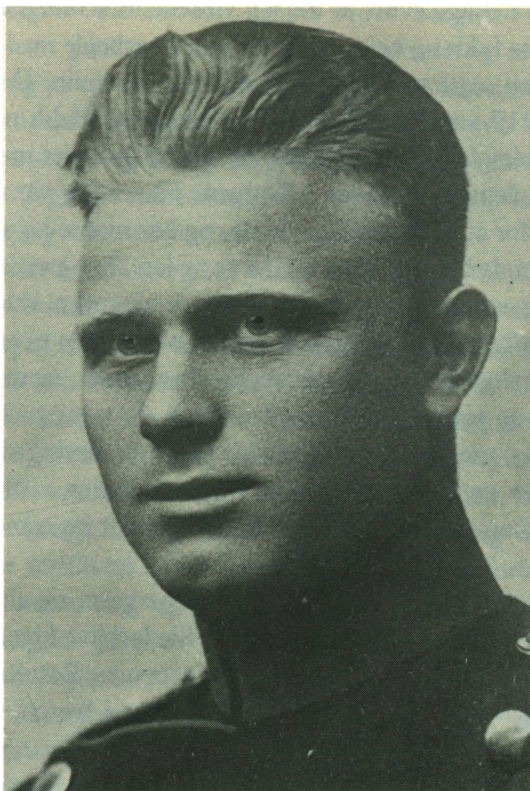
Min plads var som nr. ét ved 1. kanon. Konstablernes opgave var navnlig at opfatte og orientere kanonerne mod de opgivne mål, og her kom min hurtige opfattelse og mit skarpe langsyn mig til gode. Når kaptajnen kontrollerede fra 4. kanon og opefter, og der var noget i vejen ved alle kanonerne, og han kom til 1. kanon, sagde han: »Det er godt 71, det er dog en trøst, at der er én mand i batteriet, der forstår, hvad jeg siger, og ved, hvad jeg mener.« Og næste dag før vi rykkede ud, lød det: »Oversergent, De må ikke sætte den mand på vagt, jeg vil have ham med ud i batteriet.

Der skulle ligge seks konstabler og syv trainkonstabler til fortsat tjeneste i seks mdr. dels for at passe heste og dels for at bestride vagterne, til de nye rekrutter havde fået den første uddannelse, i hvilken anledning der sidst i juli blev afholdt lodtrækning. Kaptajnen kunne give et par af de flinkeste et frinummer forud, og jeg var heldig at få et frinummer, som dog ikke fik nogen betydning, da krigen brød ud den 2. august, så vi kom til at ligge i toogtyve måneder i stedet for ni. Da vi imidlertid kom til den 10. oktober, hvor vi skulle have været hjemsendt, gjorde kaptajnen mig til underkorporal og senere korporal og sergent uden at have været på skole, hvilket medførte, dels at jeg skulle være bereden, og dels at jeg måtte aflægge mit jyske mål, som jeg stædigt havde fastholdt. »A sejer no a,« den gik ikke længere, men det voldte nu intet besvær.

Da krigen udbrød, blev der indkaldt en ret stor sikringsstyrke, og den årgang, der var under uddannelse, måtte rømme kasernen til fordel for det indkaldte mandskab. 2. artilleriafdeling flyttede i kantonement i Ballerup. 1. afdeling blev indkvarteret på en gård uden beboere. Vi mødte der med vore naturalier og takket være vor delingsfører, der kunne lave mad, blev de gule ærter fortrinligt til-

beredt. Efter en god måneds forløb flyttede vi til lejren ved Jægerspris, hvor vi havde en pragtfuld tid, og hvor efterårets feltmæssige skydninger foregik. Senere flyttede vi tilbage til Ballerup-Pederstrup, hvor vi lå nogle måneder for igen at flytte ind på 2. artilleriafdelings kaserne, hvor imidlertid de almindelige batteribygninger og stalde var optaget af nye rekrutter under uddannelse, og vi blev indkvarteret på feltmagasinerne, da alt materiellet jo var ude. Her boede vi nu i de forskellige rum, og hver mand havde en tangmadras med lagen og to tæpper. Et af rummene var indrettet som samlingsstue, hvor der midt på gulvet var fastspigret et bord af uhøvlede fyrrebrædder og på hver side en fastspigret bænk og nogle løse bænke, og her kunne vi så hygge os i fritiden. Nå, for det meste gik turen til soldaterhjemmet i Gothersgade, men det gav et kammeratskab, som vor tids soldater slet ikke kender.

»71, vil du med til festmåltid?« Det betød en investering på ca. 60 øre. Det var 43, der spurgte, han var på vej til købmanden på Amagerfælledvej, hvor han fiskede 3 store islandske spegesild op af tøndens, og med 2 flasker hvidtøl og ½ abe var grundlaget til festmåltidet i orden. Når staldtjenesten var forbi, og hænderne skyllet under vandhanen i stalden, kunne festen begynde. »Jeg har rugbrød, jeg har en pakke fedt, og jeg en pakke margarine.« Avisen med sildene blev bredt ud på bordet. 43 slagtede sildene, og snart bed vi ned i nakken på et stykke sild, alt medens ølflaskerne og snapseflasken gik på omgang. Snapsen blev drukket efter fingeren, der blev sat der, hvor man måtte drikke til. Bakterier kendte man ikke til, så vi var lykkeligt fri for tanken om smitte. Særligt flot var det, når en kammerat havde fået en madkasse sendt hjemmefra, så blev der rigtig fest, og indholdet fik ikke lejlighed til at blive gammelt.

Som fast underofficer

Efter at have været tre mdr. i garnisonen skulle vi igen i kantonement, og søsterbatteriet 4. batteri skulle ind. Under hele sikringsstyrken var vi skiftevis i garnison og indkvarteret i landsbyerne mellem Roskilde og Frederikssund. Den 15. oktober 1917 kom jeg på Feltartilleriets Sergentskole, hvor jeg var i vintrene 1917-18 og 1918-19. Den 15. april 1919 blev jeg udnævnt til fast underofficer.

Endskønt mit hjerte stadig hang ved landbruget, havde

jeg den heldige evne, at det jeg virkede med, fangede min interesse fuldt og helt, og jeg elskede at arbejde med soldaterne, og jeg havde evnen til at holde disciplin. Den 15. juni 1919 var det 700 år siden, Dannebrog faldt ned, og dagen blev fejret på forskellig vis. Der afsluttedes med stor fest og dans på estraden i Kongens Have. Jeg var drevet derind for at se på festlighederne, og her mødte jeg så min kommende hustru. Hun var 18 år og jeg 28, og vi dansede og talte sammen, som havde vi kendt hinanden altid. Det var kærlighed ved første blik, og det blev spiren til et langt og lykkeligt liv. Jeg higede stadig efter landet, og min forlovede og senere hustru sagde: »Hvis du tager på landet, tager jeg med.« Min svigerfader sagde de bevingede ord: »Ja, der er dejligt på landet i sommerferien.« Hermed mente han, at min kone kun kendte landet fra sommerferien.

Den nye hærlov af 1922 var i støbeskeen, og alle blev stillet over for spørgsmålet, om de ville forblive i hæren eller afskediges med pension og ventepenge. Resultatet af overvejelserne blev, at jeg valgte at blive i hæren, og fra den dag var alle broer brændt.

Jeg blev nu beordret som elev på Hærens Skydeskole for Håndvåben, hvor vi var 40 elever fra hærens forskellige garnisoner. Chefen var oberstløjtnant Bisgaard, og min tropslærer var en sergent Thorsen. Ved vort første møde sagde jeg: »Skyde kan jeg ikke.« »Det gør ikke noget, det kan du lære her,« sagde han. Da jeg havde lært at holde øjnene åbne, når jeg trak på aftrækkeren, gik det rask fremad. Ved afslutningen var vi tre, premierløjtnant Havsteen fra Livgarden, sergent Hansen fra Odense og jeg, der skulle have afgjort, hvem af os der skulle være nummer ét. Det var tordenluft og bygevejr. Premierløjtnanten lagde for og havde fint vejr. Reglen var jo, at man

skød, når det var ens tur, uanset vejret. Sergent Hansen, der var en gammel rotte, fik ildebefindende og måtte gå hjem, og så var det min tur. Da jeg havde fået smidt mig ned på underlaget, piskede en tordenbyge ned over mig, så regndråberne slog tilbage fra presseningen og ramte mig i øjnene. Jeg skød mine skud, men det ene kom for langt fra plet, og jeg måtte nøjes med en tredieplads.

Jeg havde karakter til at kunne blive udvidet skydelærer og skulle så fortsætte et halvt år længere, hvad min afdeling ingen interesse havde i, hvorfor jeg kom hjem efter endt kursus. I klassen havde vi teori, hvor vi bl. a. skulle lære alle landes håndvåben. »Jensen, artilleriet, det tyske gevær.« Det flød fra mig fra a til z. »Tak, det var udmærket.« Det var højeste anerkendelse. Efter reglen ville det nu vare længe, før jeg skulle høres igen, men jeg var klar over, at resultatet havde været alt for godt, og forberedte mig til næste dag, og ganske rigtigt. »Jensen, artilleriet, det østrigske gevær.« Jeg afleverede min remse lige så godt som dagen før.

I terrainet havde vi bl. a. afstandsbedømmelse, og på de korte afstande på Amager Fælled, hvor jeg var kendt, blev jeg nummer et. De øvrige elever sagde: »Ja, der kan artilleristen sagtens, men lad os nu prøve på de lange og ukendte afstande.« Det foregik på Eremitagesletten, og da jeg var fast besluttet på at forsvare min plads, forberedte jeg mig, og min umage lønnedes med, at jeg igen blev nummer et. Kort efter min hjemkomst fra skydeskolen blev jeg indstillet som elev på Hærens Rideskole, hvilket da blev grundlaget for mit fremtidige virke.

Den 1. november 1922 meldte jeg mig så på Hærens Rideskole på Kong Georgsvej. Lærerstabens chef, oberstløjtnant Pontoppidan, senere chef for Husarregimentet, næstkommanderende, ritmester Feddersen og

senere ritmester Wulff, korpsofficiant H. Hansen og en sergent Nielsen.

Det blev en herlig tid, vi talte ridning, vi øvede ridning. Her blev vi stillet over for ridekunsten. Ridekunsten hedder det, derfor så svært men samtidig så interessant. Efter disse to års forløb med mange dejlige oplevelser og hver dag fire-fem timers ridning under dygtige lærere nåede vi at få et lille kig ind i det forjættede land. Da vi forlod skolen, fik vi at vide, at vi nu havde fået et godt grundlag at arbejde videre på. Man kan blive ved, til man bliver en gammel mand, og så kan man komme til samme resultat som den gamle overberider Clausen, der udtrykte det på denne måde: »Nu, hvor jeg synes, jeg kan, så kan jeg ikke.« Overberideren havde redet i Det kgl. Ridehus fra han var fjorten til han var nogle og firs, men nu, hvor han syntes, det stod ham klart, hvorledes det skulle være, svigtede kræfterne.

I frokostpausen blev der navnlig diskuteret ridning med ældste hold. En dag, da de igen pralede af deres fremragende bedrifter, var det Lautrupgaardgrøften på fem meter, de havde sprunget. Jeg sagde »Løgn og pral,« og da vi ikke kunne komme videre, sagde Oldenburg: »Godt, så vil vi ikke tale mere om det, Kristian, før du kommer hjem fra rideskolen.«

Jeg mødte ham ved flagstangen på Baadsmandsstræde, og det første han sagde var: »Nå, kan en hest så springe fem meter?« »Ja,« sagde jeg »den kan springe meget længere.« Da vi i en fjorten dages periode var forlagt til Værløse, var vi på terrainridt. Så, nu gik det frem mod det helt store, chefen drev hårdt på Aida, vi var otte ryttere i feltet, jeg kan endnu høre musikken af de galoperende hestes hovslag, og alle 8 heste fløj ud over en afgrund, der var så dyb og bred, at man, hvis en hest stod på bunden, og rytte-

ren stod op i sadlen, lige kunne nå overkanten. Da alle var ovre, sagde chefen: »Nu skal De komme hen og se, hvad De har præsteret.« Afstanden fra sidste afspringsspor til første nedspringsspor var otte meter. Ingen af hestene havde sprunget mindre end otte meter, men min gode Infant var blevet seneslået på det ene forben og måtte stå i flere måneder. Da premierløjtnant Arnholtz' hest var blevet halt, og han skulle have en anden, blev det min Infant, og jeg fik en dejlig fem-årig irsk vallak, som chefen havde udset til afløser for Aida, men den skulle jo afprøves på det helt store.

Den 1. november 1923 blev så rideskolen forlagt til Næstved, og rideskolen på Kong Georgsvej blev solgt til bryggeriet Stjernen. Vi blev indkvarteret på den nye Grønnegades kaserne, men havde den gamle stald og det nye ridehus. Her tilbragte vi mange herlige timer, ligesom der var pragtfuldt terrain omkring Næstved, hvor vi red mange dejlige terrainridt. Til det sidste ridt var der udsat en præmie. Min lille dejlige hest Pan var blevet skulderhalt, da vi var ude på en stor tur. Den ene forhindring var et dige, neden for diget et reck (bomme) og derefter en to m bred grøft med vand. Jeg kendte ikke forhindringen i forvejen, havde jeg gjort det, var jeg sprunget op på diget og derfra ud over recket og grøften, nu red jeg til med fuld fart, men forhindringen var for bred til, at hesten kunne nå over, og den havnede i grøften med den ene skulder mod grøftekanten, medens jeg forlod hesten over hals og hoved. Jeg fik nu en af rideskolens heste at ride på »Irsken«, en lille ilter krabat, som jeg havde mit besvær med at holde bag master.

En dag red vi til start til et enkeltmands ridt, jeg red med sammenbidte tænder, en af kammeraterne snakkede ustandseligt og havde allerede vundet løbet, før vi kom til

startstedet. Da turen kom til mig, røg vi fra start som et pistolskud. Jeg klappede min lille hest og sagde til den: »Du har hver gang villet løbe stærkere end du måtte, nu i dag skal du få lov til at løbe lige så stærkt, du vil, og lige så længe du kan.« Vi forcerede banen fejlfrit og i korteste tid, og rideskolens 1. præmie var hjemme. Nu havde vi teorien tilbage. Sidste fag var anatomi. Da jeg var blevet hørt, og chefen gik, sagde han: »De er jo professor i muskler, Jensen.« Jeg så bagefter, at han fik travlt med at komme ned at rette på karakterlisten; jeg måtte jo ikke bestå bedre end premierløjtnant Schulin.

Vi kunne nu tage afsked med rideskolen. Det ridemæssige grundlag var i orden, og nu gjaldt det det pædagogiske. Jeg meldte mig tilbage til min afdeling og blev straks beordret til tjeneste ved Feltartilleriets Befalingsmandskoler, hvor jeg blev lærer for et hold korporalselever, der alle havde været konstabler og derfor ikke havde nogle forundskaber i ridning. Hurtigt fik jeg dem til at gå på med liv og lyst, og deres holdlærer sagde: »Jeg er misundelig på Dem Jensen, eleverne siger, ridningen er deres kæreste time.« Jeg, der selv havde prøvet at ryste i knæene, når jeg red ind i ridehuset, fordi man aldrig vidste, hvad berideren kunne finde på.

I gamle dage blev ridetimen undertiden anvendt som tortur. Det første, der røg ind i flokken, var ridepiskan, derefter sabelskeden, så huen og klingens, der dog altid blev sat ind i barrieren bag bageste rytter, så kolerisk kunne en ridelærer blive af at se på, at de heste, han vidste kunne gå så godt, nu gik og daskede rundt langs hovslaget. Hestens bevægelser skal være harmoniske, der skal være harmoni mellem hest og rytter, og der må ikke være skrigende disharmoni mellem ridelæreren og rytterne, der rider på hovslaget. Jeg hævdede engang blandt kolleger, at rideunder-

visningen foregik under langt mere humane former end i gamle dage, jeg troede selv på det, efter at have været berider for Sergentskolen i flere år. Tilfældigvis kom jeg til at overvære en ridetime i det nye ridehus på Baadsmadsstrædes Kaserne, og jeg gik beskæmmet derfra, men på vejen hjem fandt jeg dog min trøst deri, at jeg fandt, at rytterne ikke ville kunne slå sig, hvis de faldt af, da luften var så tyk af eder, forbandelser og sjøfelheder, at de ville blive hængende og ikke nå ridehusbunden.

Berideren var af den gamle skole. En gammel trainkonstabel fortæller: de første tre kvarter løb vi rundt langs hovslaget førende hesten med den ene hånd og svingende den anden arm fremad i kreds. Hvis der var en bonde, der ikke kom hurtigt nok op, når der derefter blev gjort holdt og kommanderet til hest, kunne den stakkels mand fortsætte med at løbe. Det at være bonde og være fra Jylland var noget af det laveste lave, der var kun én ting, der var endnu ringere, nemlig at være kommet fra den anden side af den syvende revle.

Således gik ridetimerne fra oktober til jul. Da vi den første time efter juleferien kom til hest, følte vi os med det samme som gamle soldater, indtil berideren begyndte sin nytårshilsen. »Nå, I er altså de samme store, fede, dumme, dvaske, forædte jyske bønderkarle, men I kan stole på, jeg skal vække jer.« Vi begyndte nu at trave rundt efter hinanden og sad nok så stive, ingen turde vove at glippe med et øjnlåg eller rokke med et øre. En af kammeraterne faldt af og lå inden for hovslaget. Hesten blev troligt på sin plads, og da berideren opdagede, at der lå en mand, gik han hen mod ham og råbte: »Er bonden død?« Hvis manden havde været skindød, ville han have vendt sig i sin grav.

Da det nu viste sig, at bonden ikke var død, fik han en mægtig balle, fordi han lå og snorkede i tjenesten og stjal

dyre undervisningstimer fra staten. Mærkværdigvis var berideren den befalingsmand, de holdt mest af ved hjemsendelsen. Der skulle være besøg af generalinspektøren og alt, hestene, seletøjet, stalden og den personlige udrustning skulle være i fineste orden. Madrasserne i stalden skulle ordnes, og der skulle laves nye fine kanter; det var en ung mindre erfaren befalingsmand, der havde kommandoen, og de syntes, det så håbløst ud, de ville aldrig blive færdige, men ind kommer berideren, og i løbet af en god halv time var stalden som blæst. Ved hjemsendelsen var strabadserne glemte, og kun de lyse minder stod i frisk erindring. De var dygtige, de gamle trainkonstabler, de kunne ride og køre deres heste i seksspand, så det var en fornøjelse.

En af mine gamle trainkonstabler kom mange år senere ind og hilste på mig i Det kgl. Ridehus, og da den første gensynsglæde havde lagt sig, sagde han: »det var vel nok en dejlig tid, og det var befalingsmænd, vi havde, det var mandfolk, det var mennesker.«

Og så må jeg berette lidt om tilfældet 40, en stor, kraftig, jydsk bondekarl. En dag, da de nye rekrutter blev drøftet, siger en kollega: »Ham den store tvære jyde er jo nærmest respektstridig;« jeg sagde: »Han er hverken tvær eller respektstridig, han er tungsindig, hans nærmeste bekendtskab har hidtil været en møggreb og en mergelfork, og han kan slet ikke finde ud af al den tummel her, vi må passe på ikke at komme til at gøre den mand noget ondt.«

En dag kom 40 og så da så traurig ud. »Jeg synes, De ser så ked ud af det 40.« »Jeg er syg.« »Er De syg, så ved De jo, De skal gå til lægen.« »Det har jeg været.« »Hvad sagde så lægen?« »At jeg intet fejlede.« »Det var da så meget desto bedre, men når De nu ikke føler Dem helt vel, skal De ikke være med til sadling og seling.« (Vistnok en

af de strengeste øvelser inden for hæren). Man kunne opildne trainkonstablerne til at yde det yderste, sadle, sele og tømme et par stangheste op og ryge ud af porten på tre minutter, det skulle der mandfolk til. »De må stå at se på, hvor rappe Deres kammerater er.« Dette, at nogen ville tro på, at han var syg og oven i købet tage hensyn til det, gjorde, at 40 ikke havde en sygedag i resten af tjenestetiden. I teoritimen skulle 40 jo have et spørgsmål som de andre. 40 tog et skridt frem og gjorde flot honnør. »Hvad kaldes det stykke læder, der ligger oppe på hestens hoved?« »Hovedstykket.« »Godt, træd ind.« »Ja, ja, Jensen,« sagde kaptajn H. Sonne. Jeg havde belært 40 om, at en krukke til smør kaldtes en smørkrukke, en krukke til fedt en fedtkrukke og det stykke læder, der lå oven på hestens hoved, et hovedstykke. 40 blev stangrytter ved 3. kanon og passede sine heste, sadel og seletøj eksemplarisk.

Da vi om efteråret var på øvelse ved Grønholt i Nordsjælland, skulle batteriet passere en vanskelig gennemkørsel. 1. og 2. kanon kørte på, så kom 3., og 40 kørte flot sine heste rundt i det sving, der var nødvendigt for at komme igennem uden påkørsel. Var så uddannelsens mål ikke nået?

Vel elskede jeg at arbejde med soldater, men det var dog hestene, der bandt mig til hæren. Min stamafdeling var 2. artilleriafdeling, der havde hjemsted på Artillerikasernen på Artillerivej. Da afdelingen var hestetrukket, gav det jo rig lejlighed til at arbejde med heste.

I fire perioder var jeg beordret på befalingsmandsskolerne som berider på Sergentskolen. Den ene gang kom jeg midt i en uddannelsesperiode, kl. ti om formiddagen fik jeg ordre om at melde mig kl. tolv på befalingsmandsskolerne. Lige inden for porten mødte jeg en kollega, der sagde: »Hvad vil du med de elever, de vil hverken det ene eller

*Kaptajn F. L. Hvalkof, senere Generalmajor og Kommandant
i København. »Doggy«*

det andet?« Jeg svarede: »Hvad de vil, kommer slet ikke på tale hos mig, det er kun, hvad de skal; hos mig skal de danse ret om, og det vil de komme til.« Efter en måneds forløb sagde de: »Nej, nu først begynder vi at lære at ride.« Irritationsmomentet mellem eleverne og deres tidligere lærer var efterhånden blevet så stort, at de, da han slog den ene over låret med sin ridepisk, straks slog kreds

Kongerevuen »Rolf«

om ham og sagde: »Nu skal De komme ud af porten, og det skal komme til at gå stærkt.«

Det gav 30 dage i kastelet. Jeg havde ikke en mislyd under resten af uddannelsesperioden, og alle fik en god eksamen.

Da jeg en lørdag aften i februar 1932 kom hjem fra befalingsmandsskolen, sagde min kone: »Kaptajn Hvalkof har ringet og bedt dig komme ned til ham med det samme. Kaptajnen havde været min chef i to år.

Kaptajnen kom mig i møde og sagde: »Ja, Jensen, vi to plejer at gå lige til sagen. Som De sikkert ved, bliver stillingen som kgl. berider ledig til 1. april. I den anledning har man set ud over hæren og de beridere, der er, og man er standset ved Dem. Deres kvalifikationer som berider, Deres tjenstlige forhold, Deres økonomiske og private forhold er blevet undersøgt, hvorefter jeg har fået det hverv at spørge Dem: vil De have pladsen som kgl. berider? De skal

ikke svare nu, men jeg vil gerne have besked mandag. Gå nu hjem og tal med Deres kone og familie om det. «

Det var et lyn fra en klar himmel, jeg havde aldrig tænkt, at jeg skulle kunne få den stilling. Efter at have talt med min familie kunne svaret naturligvis kun blive et klart ja. Da jeg meddelte kaptajnen det, sagde han, at min fremtidige chef, oberst O. Dalberg, chefen for kongens adjutantstab, ville tale med mig.

Da jeg mødte hos ham, sagde han bl. a.: »Jensen, jeg vil have en mand, jeg ikke skal passe på, derfor vil jeg have Dem. « Sent tirsdag aften ringede obersten og sagde: »Jensen, vores konge ønsker at se Dem og tale med Dem, vil De være i forgemakket i morgen formiddag kl. 9.45, så vil jeg være der og fremstille Dem for kongen. «

Kongen sagde mange pæne ord til mig og sluttede: »Og Deres private rideforretning må De passe, og jeg vil ønske for Dem, at den må vokse og blive stor. « Til en Hubertusjagt mødte jeg majestæten på Eremitagesletten med 35 ryttere i feltet.

Den 1. april 1932 meldte jeg mig da til min fremtidige chef, oberst, kammerherre O. Dalberg, en fin og særdeles afbalanceret mand, med hvem jeg havde et eksemplarisk samarbejde.

Staldetaten har kontor i Christiansborgs søndre ridebanefløj på 1. etage som nabo til Hofteatret. I underste etage er der vognremise, hestestald, samlingsstue og lokaler for personalet, garager og enkelte funktionærlejligheder. Til stillingen hørte en dejlig tjenestelejlighed i nordre ridebanefløj ved siden af hofmarskallen, kammerherre Juel. Mine børn havde strenge ordrer til at neje og bukke, når kammerherren eller hendes nåde kom i buegangene. Efter fem års forløb kom min lille datter glædesstrålende op og sagde: »Far, tænk hofmarskallen hilste. «

Hubertusjagt 1939. »Rolf«

Den kgl. staldetats personale bestod af: chefen, berideren, vognmesteren, to kuske, fire-fem biløbere, to stafetter og en ekspeditionssekretær på kontoret. Jeg skulle som berider ride kongens heste og navnlig værne dem til trafikken.

»Vil De nu garantere for, at den hest går gennem byen som en mur?« sagde staldmesteren.

Jeg svarede: »En hest er en hest, men hvis der sker noget med denne hest, kan hverken Gud eller mennesker gøre for det.«

Vognmesteren var tilsynsførende i stalden og kunne gå der, til han blev 80. Kuskene var fine folk, der blev sagt, at de mødte med hvide handsker, satte sig på bukken og fik linerne rakt. De kørte kun for kongen og dronningen og kørte de unge heste til. Der var otte heste i deres spand, et firspand til dem selv og et tospand til hver af de to biløbere, der hørte under dem. Biløberne passede heste og kørte for kavalerer og damer. Stafetterne passede også heste, sadlede for majestæten og mig og red som forridere i korteger.

Da jeg kom til staldetaten, havde kongen hestene Cassel og Blis, et par dejlige røde heste. Desværre var Blis næsten kronisk halt af hovsenebensbetændelse, og efter et par års forløb fik Cassel strålekræft. Til afløsning af dem stod der en stor forvokset fire-årig vallak, indkøbt i Sverige, kronisk halt, og en køn brun vallak Annam, som Axel Matsson havde redet noget på. Kongen ville dog aldrig tage den i brug, fordi den var fem minutter længere om at gå igennem byen, end de øvrige heste havde været, og fordi den ikke ville standse for rødt lys.

Når kongen red fra Amalienborg til Christiansborg, var han på bestemte steder til ganske bestemte tider, så folk ligefrem kunne stille deres ure efter ham. Residensen var jo i vinterhalvåret Amalienborg og om sommeren dels Sorgenfri, dels Århus og Fredensborg. Kongen red hver dag sine to heste, den lille tur fra Amalienborg over Langelinie ad Grønningen hjem, den lange tur gik undertiden til Charlottenlund eller Amager og som regel to gange om ugen gennem byen til Christiansborg, hvor han for øvrigt ventedes hver dag af staldmesteren, vognmesteren og den på Christiansborg tjenstgørende kusk. Ved ankomsten tog kusken mod hesten, og kongen, fulgt af staldmesteren og vognmesteren, den sidste med en stor brødbakke med hesterundtenommer, under brødrationeringen dog gulerød-

Der rider en Konge i Sol og i Blæst

der, kastede nu med vanlig præcision to halve rundtenommer op i krybben til hver hest. Undertiden kunne kongen give sig god tid til at sludre hyggeligt, men til andre tider gik det som en stormvind.

»Det er kongevejr i dag,« sagde vi, når der en februar dag var spejlglatte gader, og sneen føg omkring hjørnerne, da kunne vi være sikre på kongens besøg. Jeg selv red selvfølgelig ud uanset vejr og føre, kunne kongen ride, kunne jeg også, og for øvrigt var det jo et led i hestens uddannelse. Fra hestehandler Skov i Vejle fik vi nu en rød hoppe. Den var forrevet på kroppen, hvad der fik kongen til at tage den i siden og sige: »Gale katte får revne skind.«

Jeg red hesten, der gik nogenlunde, men der var nu alligevel noget, jeg ikke var helt tilfreds med. Staldmesteren var med kongeparret i Cannes dengang, og stabsdyrlægen

var hans stedfortræder. En dag sagde han: »Har De snart afprøvet den hest?« »Nej, ikke endnu, og for øvrigt ved jeg ikke, hvordan hesten vil opføre sig, når den får klæder på kroppen.« »Den er afprøvet, en lille pige kunne ride den i Vejle.« »Ja,« sagde jeg, »når den er mager og sølle.« En dag red jeg den ad ridestien langs Søerne, hvor jeg mødte en trehjulet cykel. Hesten fløj lige til siden helt over i den modsatte kørebane, hvor den faldt pladask. Var der kommet en bil, var vi begge blevet kørt over. Da jeg kom hjem, meldte jeg det passerede til chefen, som sagde, »ud af stalden med det dyr.«

Vi havde stadig ikke en virkelig kongehest, og jeg var for ny i tjenesten til at have nogen indflydelse ved køb af kongehest, hvorimod jeg havde alt at sige, når det gjaldt staldmesteren. Jeg var hurtigt klar over, at staldmesterens hest skulle kunne bruges som reserve for kongens, og jeg fandt en stor, dejlig rød hoppe Mirza, som vi fik glæde af som reserve. Desværre blev den vindsk, da den fik gode dage og kongelig havre. Til erstatning for den og som rideheste for staldmesteren fik vi nu to dejlige heste fra 5. dragonregiment i Randers, en stor, den senere Black, og en mindre. »Vi tager den lille,« sagde chefen, »Nej, hr. kammerherre, vi skal have den store,« og nu havde vi igen en god reserve. Hos hestehandler Jens Hansen i Falkoner Allé havde jeg set hesten Rolf, købte den og så, at min antagelse var rigtig. *Det* var en kongehest. Jeg skyndte mig at sælge den til direktør Georg Rasmussen, den skulle jo ikke være rideskolehest, men på den betingelse, at han skulle sælge den til kongen, når vi kom i hestetrang. Da kongen havde set den under rytter, sagde han: »Hvornår får jeg min røde hest?« Jeg måtte jo henvende mig til direktøren og forbeholde ham vor aftale, som han meget nødtigt vedstod. Senere skrev han: »Hvis De kan skaffe vores

konge en god hest, lave en god økonomisk forretning for staldetaten og bevare en god kundes tillid, er De lidt ud over det almindelige.« Alle tre dele lykkedes, men jeg lovede mig selv aldrig mere at rive en hest ud af en mands hjerte.

Vi nåede nu frem til regeringsjubilæet i 1937. Kongen var igen velridende på Rolf og Black. De sjællandske Landboforeninger forærede kongen fire køreheste og en ridehest, en stor, rød og tilsyneladende dejlig vallak. En herre, gammel rytter, der havde fulgt hestene fra Falkoner Allé til Christiansborg sagde: »Skal De ride den røde hest til kongen, beklager jeg Dem, den er bange for alt, hvad den ser og hører.« Jeg fik en sadel på hesten og red over i ridehuset, hvor stabsdyrlægen og Jens Hansen stod og så på. Da jeg havde redet lidt, sagde hestehandleren: »Nå, hvad siger De, Jensen, sikken en farve og sikken en galop.« »Ja,« sagde jeg, »farven er god nok, galoppen har vi ingen brug for (kongen red jo ikke galop på Københavns gader), men det løber mig koldt ned ad ryggen, når jeg tænker på, at jeg skal tilride en hest til kongen, der snubler 10 gange på hver langside, og som ikke kan bære hoved og hals.« Den ene vendte sig mod den anden og sagde: »Der er altid noget i vejen.« Da jeg havde redet nogle dage i byen, spurgte chefen mig, hvad jeg syntes om den. Jeg sagde: »Det er en fej, upålidelig hest med ideer, den snubler, og den kan ikke bære hoved og hals.« »Ja,« sagde han, »rid nu hesten, og lad os se tiden an, det er jo i hvert fald en pæn gave.« Gade op og gade ned red jeg hesten, over Langeliniebroen, over Dybbølsbroen, ned hvor damplokomotiverne rangerede. Jeg måtte tage tilløb, når den skulle over Langeliniebroen, ride i trav, ellers ville den stoppe op og gøre omkring. Over Jarmers Plads, når damptogene brusede ud af den underjordiske, den ene dag med røgen

slående op foran næsen, den næste var jeg midt ude, så toget kom brusende bag os. Det lykkedes efterhånden, når jeg havde hesten inde under hjælpen, d. v. s. hesten mellem schenkler og tøjler, at ride roligt over, men hesten skulle jo kunne gå alene uden hjælp.

En dag, da jeg red over sammen med en af Carlsbergs store vogne, tænkte jeg, nu må den prøve at gå alene, altså uden hjælpen. Den fløj ud og havde nær væltet de to store jyder. Endnu engang sagde jeg: »Det bliver aldrig en hest til kongen.« Kongen havde ønsket hesten med til Fredensborg, men da han havde redet den tre gange, bad han om at få hesten redet hjem og få Rolf derop. Vi var nu inde i smulte vande. Kongen havde Rolf og Black og var velridende på dem. I dag ville det have været ret let at finde en kongehest blandt alle de Holstenere og Hannoveranere, der kom til landet efter besættelsestiden. De fleste af de heste, vi havde haft til prøve, var fuldstændig uegnede. En stor brun vallak, der ellers gik godt og ikke var bange for noget, blev kasseret, da den vrinskede, da den kom til Sorgenfri. Vi byttede den og fik en ny Annam, som kongen red en del på bl. a. den første morgen efter besættelsen, hvor kongen hilser på Folketingets formand. Navnet Annam går igen, fordi billedhuggerinden Anne Marie Carl Nielsen havde foræret kongen en hest, der fik navnet Annam. Kongen red som sædvanlig sine to ture hylidet af københavnere.

Og uforglemmelig blev kongens morgenridetur på 70-års dagen. Berlingske Tidende skrev: Kong Christians 70-års fødselsdag blev et uforglemmeligt og vidunderligt eventyr, en fuldkommen fantastisk oplevelse. Der var fest og jubel over hele Danmarks land, men mest i hovedstaden, hvor ca. en million mennesker havde taget opstilling for at hylde ham på morgenrideturen.

Kongens ridetur på 70-årsdagen. »Rolf«

Og som et minde for kommende slægter i tusinde år om vor store rytterkonge rejstes en rytterstatue på Skt. Annæ Plads, der afsløredes på 84-års dagen for kongens fødsel.

Vi oplevede desværre at miste vor elskelige chef oberst O. Dalberg den 11. december 1940. Han blev begravet på Frederiksberg kirkegård. Ritmester E. M. Schaumburg blev herefter chef for Den kgl. Staldetat, og livet gik videre. Vi blev bekymrede et par gange, når der fra Amalienborg blev ringet. »Kongen rider ikke ud i dag,« det var nemlig ensbetydende med, at kongen ikke befandt sig helt vel, og stor var sorgen, da budskabet den 19. oktober 1942 kom, »kongen er faldet med hesten og kørt på hospitalet.« Kongen havde fået et ildebefindende og derved mistet herredømmet over Jubilee. Særligt jeg var chokeret, det trøstede mig dog uendeligt meget, da staldmesteren efter sit første besøg kom hjem og udtalte, at kongen havde sagt, at hesten ikke måtte få nogen skyld for det skete, og at det var en hest, han ville sætte sig op på, når han igen kunne ride. Desværre kom kongen aldrig til hest mere. Den sidste gang, han var i stalden, var i rullestol. Han kørte turen rundt til alle hestene og kunne stadig ramme krybben med de 2 halve. Kongen dvælede længe hos Rolf og gav den brød og sukker af hånden. Vi stod alle ved vore heste, og kongen havde venlige ord til hver enkelt. Da kongen skulle passere mig, sendte staldmesteren mig af sted i særlig mission, men da kongen skulle ind i bilen, sagde han: »Staldmester, jeg fik ikke hilst på berideren,« hvorefter jeg blev kaldt frem, og kongen igen havde venlige ord til mig.

Kongen døde den 20. maj 1947. Det var en sorgens dag. Kongen er død, kongen leve, proklamerede statsminister Knud Kristensen udover slotspladsen mod kanalen.

Rytterstatuen på Skt. Annæ Plads

En del af det ældre personale ved Den kgl. Hof- og Staldetat fik deres opsigelse til 31. juli og deriblandt jeg, der fik at vide, at stillingen skulle ophæves, der skulle ingen berider være mere. Tiden viste imidlertid noget andet. Den 31. juli 1947 meldte jeg mig fra tjeneste ved Den kgl. Staldetat. Jeg havde haft den lykke og ære at tjene min konge på allernærmeste hold og kunne rose mig af, at kongen altid kun havde haft venlighed over for mig, og jeg kunne se tilbage på et lykkeligt afsnit i vort liv.

Efter gymnastikridningen

2. afsnit

Så var min tjeneste ved Den kgl. Staldetat da slut, den tjeneste hvis fornemste opgave var at tilride kong Christian X's heste og navnlig vænne dem til trafikken på Københavns gader, en opgave jeg ofrede hele min sjæl på. Jeg kunne se tilbage på et lykkeligt afsnit af mit liv og havde af min konge kun fået venlige og anerkendende ord. »Og Deres forretning må De passe, og jeg vil ønske for Dem, at den må vokse og blive stor.« Det var kongeorde, og det var stadig som tilforn skik, at kongeorde var lov og kun kunne omstødes af kongen. I læ af disse kongeorde kunne jeg drive rideskole i 35 år uden at blive anfægtet af nogen. Ved min afsked fik jeg af kong Frederik den IX tilladelse til at drive min rideskole videre i Det kgl. Ridehus.

Under min tjeneste ved artilleriet havde jeg oparbejdet

en lille rideskole under devisen, at en betingelse for, at man kunne passe sit private, var, at man først og fremmest passede sin tjeneste, og efter dette synspunkt arbejdede jeg da også ved Den kgl. Staldetat.

Det faldt da i min lod at give rideundervisning til tusinder af københavnere. Rytterne var et klientel af byens hesteinteresserede borgere og deres familier, og skønt det hedder, ingen nævnt ingen glemmt, vil jeg dog nævne enkelte af mine ryttere. Blandt de første på Artillerikasernen skal nævnes arkitekterne, brødrene Thilo, overkirurg, professor Erik Hart Hansen og stiftslæge Henrik Hart Hansen sønner af overkirurgen på Kommunehospitalet, Thorvald Madsens børn Seruminstituttet og general F. L. Hvalkof's børn. Og på Christiansborg ambassadør Svenningens i spidsen for mange andre ambassadører, justitsministrene Helga Pedersen og K. Thestrup, Carlsbergs direktør A. W. Nielsen og frue, formanden for Dansk Rideforbund skibsreder K. Larsen og frue, grossererne S. Skifter og Hj. Joensen med familier, bagermester Jacobsen og frue, grosserer K. Kongstad og grosserer Freddy Hansen, fabrikant E. Hagen og direktør L. Monies og frue, ingeniør C. Friding med mange flere. Adskillige havde egne heste, men de fleste red dog på mine heste. Tusinder har jeg givet fortrolighed, tillid og kærlighed til hesten og kendskab til ridning. Forholdene i Det kgl. Ridehus var således, at det ville være dumt at forsøge at uddanne stjerner. Ridehuset er jo offentligt, om formiddagen optaget af staldetaten, garnisonens officerer og politiet, og af de af byens borgere, der havde løst kort, kunne komme at ride til vilkårlige tider.

Tiderne skifter, der blev sagt, at balkonen ikke kunne bære, altså kunne jeg ikke have tilskuere der til mine opvisninger, der var ved at være en københavnerbegivenhed.

Jeg havde haft 600 mennesker deroppe med min tidligere chef i spidsen. Under de senere årlige opvisninger var der lavet sidde- og ståpladser i ridehusbunden til rytternes pårørende. Traditionsmæssigt blev den årlige opvisning afholdt den første lørdag i maj, hvor vi havde et meget stort og omfattende program med ca. 100 elever til hest i forskellige discipliner. Jeg kaldte det en fest, det kostede ikke noget, hverken for rytterne der red med, eller for deres pårørende der kom for at se på. Jeg elskede at se Det kgl. Ridehus i fest, det var afslutning på vintersæsonen, hvorefter underridningen begyndte. Som en festlig afslutning på opvisningen mødtes man i festdragt om aftenen i et af Københavns store etableringer.

Winston S. Churchill siger: »Giv din søn en hest.« Erhard Jacobsen siger: »De unge, der lugter af hest, kommer aldrig til at lugte af hash.«

Jeg har haft den lykke at virke i en oase midt i Storkøbenhavn, at virke med heste og glade ryttere, at se rytterne komme glade og forventningsfulde og da navnlig børnene udstråle den umiddelbare rytterglæde. Ikke alene glædede de sig til ridetimen, men også til samværet med deres hest. En moder ringer: »Annette er desværre syg og kan ikke komme til ridning.« »Hils Annette og ønsk hende god bedring og sig, hun skal nok få sin ridetime en anden dag.« »Ja tak, men det værste er, at hun ikke kan komme ind at give Amica brød.« Den lille pige spørger, om hesten må få brød, om den må få sukker. »Ja, den må få alle livets goder, men husk at lade hesten selv tage det af den flade hånd og kun før og efter ridetimen, ikke midt i timen, for når man gør en bevægelse med armen, standser hesten og tror, at den skal have noget. Men glem aldrig at klappe hesten, den er lige så taknemmelig for en lille venlighed som du selv. Fortroligheden og tilliden spiller den allerstørste

rolle, og balancen er grundlaget for al god ridning, dette at kunne være deroppe må ikke volde nogen vanskelighed, og jævnsides med balancen skal rytteren erhverve det rigtige sæde, man skal hvile lige meget på begge sædeben. Ved rigtigt sæde forstås ikke alene sædets plads i sadlen, men dette at man med sædet kan føle og følge hestens bevægelser, rigtig opstilling, afslapning af overkroppen, passende antræk og smidig lænd. Overkroppen lige over hofterne, naturligt sænkede skuldre, hovedet lige på kroppen, ikke nikke, brystet frem mellem armene, overarmen let støttet ind til kroppen uden at klemme, lille bøjning på albueleddet, underarm og tøjle nogenlunde i forlængelse af hinanden, hænderne lidt på højkant med runde håndled, let, blød og følsom hånd.

Nedadtil: Benene omdrejet helt oppe fra hofteskålen, så man slutter med indvendig flade af lår og knæ, knæet bøjet, og schenklen, partiet fra knæet ned til hælene, så langt tilbage at en linie hæl, hofte, skulder bliver nogenlunde lodret, foden nogenlunde parallel med hesten, træde ned med hælen og indvendig kant af sålen, bøjleens udvendige gren ved lilletåen, indvendige gren under fodballen.

I begyndelsen kommer man gang på gang ud af balancen, der så må søges igen. Fejl der begås: rytteren klamrer sig fast med schenklerne, hænger fast i tøjlerne, spænder musklerne i ben, lænd og arme, hænger forover, hvorved nedfaldsstødet bliver endnu mere ubehageligt, og rytteren falder ud af volten navnlig i hjørnerne.

Vi vil nu sætte hesten i trav ved en antrækning af lænden og et tryk eller små levende og animerende klap af schenklerne. Indtil rytteren får rigtigt sæde, rigtigt slut med lår og knæ og den smidige eftergivenhed i lænden, med andre ord bliver sadelfast, bliver han bumpet. Bumpe-tiden kan man ikke fritage rytterne for, den varer indtil

man er i rytme med hestens bevægelser lige fra hårtoppen ned til fodsålen.

Vi skal nu til at lære at bruge hjælpen d. v. s. de midler, hvormed man indvirker på sin hest. Hvorfor kan en lille dame med få kræfter holde en stor hest med mange kræfter? Fordi hun har lært at bruge de midler, hun har i hænde. Skal hesten standses, pareres, bruger man den forholdende hjælp, der i første instans er tøjlen, i nogen grad schenkler og sæde.

Skal tempoet reguleres, bruger man den halve parade, ridningens alfa og omega og en af guldnøglerne til hele ridekunsten, teoretisk en kortvarig formindskelse af hastigheden, hvor gangarten bliver bevaret, og det rigtige tempo genoptages. En kortvarig formindskelse af hastigheden vil sige, at hesten skal vente lidt, ligesom trave lidt på stedet, med andre ord samle sig, gangarten skal bevares, hesten må ikke gå i stå, og det rigtige tempo genoptages. Man bruger den halve parade til at regulere tempoet med som et avertissement til hesten, før man skal ride en volte eller vending, til at fremkalde forøget samling, og hvis man ønsker at ride sin hest højere op i balance. Hvad gør nu rytteren under alt dette? Trækker sin lænd an, hvorved man får lidt dybere sæde, og vejer ned på hestens bagpart, slutter lidt fastere med lår, knæ og schenkel, eventuelt et lille træk af schenklen og sporekanten bagfra og frem for yderligere at trække bagparten ind under og tager en lille anholdning af tøjlen. Når rytteren har følt en eftergivenhed lige fra hestens næse og ned til baghovene, er den gennemgående halve parade gennemført, og der drives igen på og rides fremad.

At hesten samles vil sige, at man skyder hesten sammen fra bagparten og frem til biddet, hvor den formes og placeres i rigtig holdning. Den fremadrivende hjælp er i

første instans schenklen, i nogen grad sæde og lænd understøttet af spore og pisk. Schenklen bruges med små tryk lidt udefra og ind lidt bagfra og frem, ikke med store slag. I skridt, piaf og passage bruges schenklen taktmæssigt. Det varer ret længe, før en rytter virkelig kan bruge sine schenkler fremadbevægende. At ride er at drive på, at drive på er nødvendigt for at sætte gang i sin hest og for at drive den frem til biddet, så den let og fjedrende med næsen fremme foran den lodrette linie søger biddet og følger tøjlens indvirkning.

Sidebevægelser er gymnastik for hesten og en ganske udmærket øvelse for rytteren i at bruge hjælpen, den sideførende og diagonale. Den samsidige hjælp bruges til schenkelvigning og versade, den diagonale til traversade og renversade. Sidebevægelserne skal rides således, at fremaddriften og fremadfaldet i bevægelsen ikke går tabt, hvorefter man retter hesten lige ud og driver på. Schenkelhjælpen, vægthjælpen og tøjlehjælpen skal korrespondere meget nøje med hinanden, hvis en af dem er forkeret, forstår hesten ikke, hvad man ønsker af den. Dressur er den samme hjælp til den samme øvelse givet efter ridekunstens regler, og kan betyde både opdragelse og træning.

Volter og vendinger over hele banen. Her kniber det for rytterne at ride virkelig planmæssig ridning. Enten går det hele i stå, eller rytterne flakker planløst rundt i ridehuset. Der er mange ting at iagttage. Hesten skal rides i rigtig tempo, rigtig takt og holdning og rigtige bøjninger. Kunsten at ride en simpel vending over banen er den at kunne ride hesten fremad og rundt på en lille bue i rigtig bøjning og rigtig tempo og herunder fremkalde en samling, ride lige over banen og igen fremad og rundt på en lille bue, når man når det modsatte hovslag. Kunsten at ride en volte er den at ride sin hest fremad og rundt på en nøjagtig cirkel

Kommandoridning, 36 ryttere

og ramme de linier, man skal og vil med hesten i rigtig bøjning og rigtigt tempo. Rytteren må ikke glemme at lægge sidebevægelser, for- og bagpartsvendinger og baglæns march ind i øvelserne og ikke glemme at tage hesten op i skridt og klappe den, når den har gjort sig fortjent til det. Hesten forstår både straf og ros. Og så: læs nogle af de mange ridebøger.

Det hedder *ridesporten*. »Det er dog den sværeste sport, jeg har været med til,« sagde damen, der kom med sit guldidrætsmærke med to sløjfer. Hun var vant til at gå i træning en måned, før hun skulle have sløjfen, og nu havde hun rendt nok, nu kunne det være skønt at tage den næste sløjfe til hest. Da denne dame havde redet ti timer og opdaget, at det ikke var en månedsplan men en femårsplan, hvis hun skulle tage sløjfen til hest, opgav hun, idet hun sagde, »det er dog den sværeste sport, jeg har været

med til.« Hvorfor sværere end al anden sport? Fordi man skal kunne forstå det, og så skal man kunne gøre det og dernæst få hesten til at gøre det. Det hedder ridekunsten, derfor så interessant, men samtidig så svært, at man engang imellem tager lerkrukken og knalder den ned i gulvet og siger, »det bliver aldrig til kunst dette her,« men inden man går til næste time, har man samlet skårene op, sat dem sammen og sagt, »den var alligevel ikke så dårlig, jeg vil prøve at bygge videre.« Den gamle ritmester Lund kom ind i ridehuset efter olympiaden i Helsingfors, slog ud med armen og råbte, »ridekunsten er den sværeste kunst, der findes, det er beviseligt, eftersom ridekunstens mestre ikke engang kan gøre det fejlfrit.«

Galoppen: Hesten skal gå højre galop på højre volte, venstre galop på venstre volte. At hesten går højre galop vil sige, at den griber frem med højre benpar foran venstre. Går hesten venstre galop på højre volte, kaldes det falsk galop, vel at mærke hvis det er mod rytterens vilje, er det derimod med rytterens vilje, kaldes det kontragalop. Går hesten højre galop fortil og venstre bagtil, kalder man det krydsgalop. Normalt går hesten 3-tempi galop, hvilket vil sige tre hovslag i galoppen, dog kan navnligt store og stærkt samlede heste gå 4-tempi galop nemlig fire hovslag i galoppen. Hvorledes skal nu hjælpen anvendes i anspringset til galop? Rytteren trækker lænden an, læner overkroppen lidt tilbage, hvorved han får lidt dybere sæde og vejer ned på bagparten, lægger udvendig schenkel, barrierenbet, lidt tilbage og fast ind imod og animerer med indvendig schenkel, tager en lille anholdning i tøjlen, for at hesten ikke skal løbe fra samlingen, og når hesten er sprunget an da være med i rytmen være med i gyngen.

Og hvad er så ridning? En følelssag, et samspil mellem schenkler, sæde, lænd og tøjler, mellem rytter og

hest. Hesten er et instrument, man har at spille på, nogle er endog meget fine instrumenter. Det gælder for rytteren om at trykke på de rigtige knapper og spille på de rigtige strenge, den dag, man kan det, bliver ridning til musik, sang og dans, sundhed, livsglæde og velvære. Men ridning kræver hele rytterens nerve, og det er derfor, man glemmer alle sorger og bekymringer, når man er til hest.

Ryttere hvis nogle sorger I har,
sorgerne spar,
hesten står klar,
sjælen får vinger og livet bli'r fest,
når bare man står til hest.

Ét er transport til hest et andet er ridning. »Jeg for rundt til jeg blev 55,« sagde den gamle generalmajor Koefoed, »derefter begyndte jeg at ride.« Og hvornår kan man da ride? Når man kan sidde ned, føle og følge hestens bevægelser, indvirke på disse bevægelser med schenkler, sæde, lænd og tøjler og gennem denne indvirkning forandre og især forbedre hestens bevægelser og holdning.

»Hvornår får jeg lov at ride med ud?« spørger begynderen.

»Når De har en vis ridefærdighed og et vist herredømme over Deres hest, og jeg har en hest, jeg tør lade Dem ride.«

»Er det de samme heste, vi rider hjemme i ridehuset?« spurgte den unge mand.

»Ja, det er de samme heste, men når hestene efter en lang vinters arbejde i ridehuset får græs under hovene, så sprudler livsglæden også hos dem.«

Traditionsmæssigt gik den første udgående tur til Kongelunden 2. pinsedag. Senere havde vi weekend ture til Es-

Arkitekt Thilo med årets voltigehold

rum og Jægerspris, hvor vi spiste frokost under Kongeegens krone. I løbet af sommeren, hvor hestene ikke var så stærkt belastede, blev der trænet til ryttermærket, som et hold af unge erhvervede, og ellers foregik der uderidning på Amager fællede og det inddæmmede terrain hele sommeren. Der afsluttedes den 1. søndag i november, hvor vi red ud og overværede Hubertusjagten, og hvor vi hilste på kongen med 35 ryttere i feltet, så han kunne se, at hans tidligere udtalte ønske var gået i opfyldelse. Nu begyndte søndagsridning i ridehuset, hvor rytterne mødte i sort ridedragt og bowler og red kommando- og kvadrilleridning til musik. De sidste otte dage før jul blev valsepladerne ombyttet med julesalmer, og sidste søndag før jul blev der afholdt juletræsfest med gaver til rytterne og brødpakker til hestene. Skræddermester Henri Thorsen var den utrættelige julemand.

Efter gymnastikridningen

Ret snart i det nye år blev der jævnsides med den almindelige undervisning trænet med den kommende opvisning for øje, og i løbet af vinteren blev der afholdt træningskonkurrencer i skoleridning, der afsluttedes med en konkurrence med præmieuddeling. I hele vintersæsonen blev der øvet voltigering. Hver lørdag fra kl. 16-17 arbejdede arkitekt Aa. Thilo og jeg med en flok drenge. Det kostede ikke drengene noget, og vi fik belønning i glæden over at se fremgangen blandt de raske drenge. Disse drenge red på sadelpude hele vinteren, fik først sadel på efter opvisningen og lærte letridning, før de skulle i terrainet. Det var jo navnlig arbejdet i ridehuset, der skulle dygtiggøre rytterne. Dette smukke ridehus som Anker Kirkeby i en kronik i Politiken i 1920 berømmer således: Intet sted i Europa, hverken Petrograd, Wien, Berlin eller London har man formået at bygge et lignende teatrum for den ædle

kunst. Efter at have set ridehuset i Wien synes jeg jo nok, det skulle være smukkere. Der kom en dag en ældre herre ind i ridehuset, stillede sig i hjørnet og slog ud med armen. Da jeg deraf kunne se, at han var interesseret, red jeg hen og hilste på ham, han slog igen ud med armen og sagde: »Dette rum!« »Ja, det er et smukt rum, men det i Wien er vel smukkere?« »Jeg kommer lige dernede fra, dette rum er det smukkeste.« Jeg blev klar over, at han var svensker. Desværre spurgte jeg ikke om hans profession, men jeg antog ham for at være gammel rytter eller arkitekt.

Ridehuset er bygget af kong Christian VI 1730-1746. En halv snes konger og dronninger, prinsesser og prinser har gennem tiderne øvet sig i den ædle ridekunst. Stamherren til vort nuværende kongehus, kong Christian IX, var lige til kort før sin pludselige død i januar 1906, tæt ved 88 år gammel, en særdeles fin rytter, der næsten daglig red to af sine heste. Han klædte om fra civil til uniform og omvendt i en tom hestebås i ridestalden. I det første århundrede af ridehusets historie var ridedragten for begge køn præget af tidsåndens hang til farver og romantik. Hestematerialet var overvejende af de overalt i Europa både til militæret og privat brug så efterspurgte gode danske rideheste, Frederiksborghestene, der stammede fra det 300 år gamle kongelige Frederiksborgstutteri, der blev nedlagt 1872. I perioden fra 1830 blev ridedragterne efterhånden mere nutidsprægede, og hestematerialet efterhånden afløst af heste af den da opståede kunstrace, nemlig engelske fuld- og halvblodsheste. Der indførtes Hannoveranere fra stutteriet Celle og senere gode Trakenere fra Østpreussen. I slutningen af forrige århundrede begyndte hjemmeavl af ædle heste at tage fart.

I Det kgl. Ridehus red indtil begyndelsen af dette århundrede alle ryttersker i damesadel iført den stilfulde lange ri-

Berideren hyldes på sin 50-årsdag

dekjole samt høj silkehat med eller uden tylsslør. Det blev gjort gældende, at ridesædet i damesadel bl. a. bevirkede uregelmæssigt tryk i rytterskens bækkenparti og derfra op gennem rygsøjlen. Endvidere hævdede man, at der opstod hyppige trykskader på hestens mankeparti. Resultatet var, at mange damer opgav brugen af damesadel. I dag rider alle damer i herresadel, og det har jo vist sig, at de er jævnbyrdige med de mest fremragende mandlige ryttere. Som kuriosum kan nævnes, at det, da kong Christian VII's unge engelskfødte dronning Caroline Mathilde 1770 vo-vede at vise sig til hest i herresadel i Det kgl. Ridehus og på ridebanen, vakte stor forargelse hos nogle bornerte københavnerne.

Det var nogle af de retningslinier, hvorefter jeg søgte at dygtiggøre mine ryttere, og om livet på rideskolen vil jeg lade Elisabeth Kohloff, født Neergaard, fortælle i et amerikansk hesteblad:

Damekvadrille

»Af alle Danmarks rideskoler ligger den største og ældste i København, en oase midt i millionbyen på et gammelt slot, der hedder Christiansborg. I det nittende århundrede dansede Danmarks notabiliteter her menuet, men i dag har en pladespiller erstattet orkestret, og der spilles navnlig marcher og valsemelodier af Lumbye og Strauss, medens hestene danser gennem øvelserne. Lederen af skolen er kong Christian X's berider, kgl. berider K. Jensen. (Kongen rider gennem Københavns gader hver morgen, og selv den 2. verdenskrig kunne ikke sætte en stopper for hans morgenridning til forbavselse for tyskerne, der havde besat landet.)

Dagens arbejde på denne typiske danske rideskole begynder kl. seks om morgenen. Hestene vandes og fodres, og man kan derefter se dem på række på staldgangen, hvor de strigles og pudses med kardæsk og afstrygningsjern. Før middagsfodringen rides sædvanligvis en time, og om eftermiddagen kommer de store skarer, for det meste teen-

Christiansborg-kvadrillen

agers, der kommer lige fra skole for at lære så meget som muligt om heste, og sadler op og rider en time. Man finder et kammeratskab her, der er vanskeligt at finde andre steder. Alle deltagerne holder af heste, og de mere fremkredne hjælper de nye. Eftermiddagsholdene træner sædvanligvis til prøver og opvisninger, de springer hestene og arbejder med skoleridning. Kl. 18 rides hestene til stalden, fodres og hviler til aftenens to sidste timer. Dette er tidspunktet, der er afsat til øvede ryttere til individuelt at træne hestene til prøver til ryttermærket og opvisninger. Det er smukt at se hest og rytter som en enhed. I den ene ende af ridehuset kan man se springning og i den anden den fineste skoleridning. Det er et show i sig selv, og man kan lære en masse ved at se på. Således ender dagens arbejde, en hård dag for både lærer og hest.

Ridning fremmer de gode karakteregenskaber, styrker kammeratskabet og lærer rytteren at tage hensyn til andre levende væsener og kærlighed til hesten; samtidig med

den opdragende virkning fremelskes dristighed, mod og snarrådighed.

En gang om året afholder Christiansborg Rideskole en stor opvisning. Alle de yngste viser de stolte forældre, hvor meget de har lært i det forløbne år, de mere øvede springer, rider jeu de barre og flere forskellige kvadriller. Senere tildeles nogle af rytterne Christiansborgnålen, der viser, at en vis standard er nået.

Om den årlige opvisning skriver hestebladet »Meteor«. »Traditionen tro og som den årlige afslutning på en lang og lærerig vintersæson afholdt kgl. berider K. Jensen sin store opvisning i Det kgl. Ridehus på Christiansborg lørdag den 6. maj kl. 16-18. Det mangler aldrig på numre, ryttere eller publikum til denne årlige fest, blot ærgerligt at balkonen stadig ikke må anvendes, for så kunne endnu flere få lejlighed til at opleve en sådan opvisning, nyde det smukke ridehus og hylde ridesporten. Som sikker indledning og for at få fart over feltet med det samme begyndtes der som tidligere år med voltigering med vor berider ved longen, og her boltrede drengene sig, så det var en fryd at se og svært for deres gamle lærer Thilo at følge med, de er alle hele små artister. Den smukke kvadrille i Lemvigh-Müller-stil passer fint ind imellem søjlerne, og her får vi bevis for berider Jensens sikre forståelse af, hvordan en sådan kvadrille skal ledes, se ud og rides. Rytterne lægger alvor og sikkerhed for dagen ved deres korrekte udførelse og deres smukke ensartede påklædning. Springkvadrillen udført af civilingeniør Karl Johan Lund og frue i selskab med frk. Ulla Qvist og hr. Niels Hansen mestrede forhindringerne overlegent, og her kommer de røde frakker til deres ret, det er billedet af et jagtfelt, der her vises, og som giver os alle lyst til at dyrke denne specielle form for ridning.

24 unge piger

Lynhurtigt er nu forhindringerne fjernet af de raske vol-tigedrenge, og man ser pludselig et utal af søde unge damer, der i flere afvekslende kvadriller rider deres heste lydigt til biddet som bevis på, at det er spindesiden, der er den flittigste del af rytterne. Deres hvide bluser danner en helhed, så det er umuligt at kende forskel på hver enkelt, man glider hen i beundring for den samlede præstation.

To gange jeu de barre i forrygende tempo udført af seks unge damer, er altid et nummer, der tager pusten fra publikum, og bifaldet får ingen ende, når sløjferne under dramatiske situationer erobres. Vindere blev frøknerne Lise Christensen og Polly Danneskjold-Samsøe, der ved den senere aftenfest indkasserede fint sølvtøj. At børnene er rigt repræsenteret, glæder enhver gammel rytter, for her har vi den kommende generation, der skal føre ride-sporten videre. De små sidder allerede så fast i sadlen, at de

Sløjfen fanges

Otte unge damer. Kvadrilleridning

ikke er til at ryste af, søde er de med glæden lysende ud af øjnene, medens hestene trofast fører dem rundt i ridehuset uden antydning af at gøre dem nogen fortræd.

En fint udført pas de quatre fremført af Karl Johan og frue samt frk. Thygesen og hr. E. Hagen fører os ind i den højere skole, og man glæder sig over de erfarne og dygtige rytteres smukke præstationer, sikker i stilen og hestene i smukke og harmoniske gangarter.

Og til sidst fyldes ridehuset med alle hestene og rytterne under berider Jensens kommando til en samlet afslutning, festlig og flot, et udtryk for Christiansborg Rideskoles høje stade og store omfang midt i Kongens København. Derefter forlader publikum savsmuldet betagede og glade for, hvad de har set og oplevet spekulerende på, om det måske var en idé at benytte ridesporten som afslapning og hobby, alt medens ridehuset ligger tavst og stolt og venter på sine næste ryttere.

Ved en efterfølgende fest hos Wivex opførte nogle af rytterne en fortræffelig revy, og i tale, sang og hyp-hurra hyldede man ridesporten og ridekunsten. «

På Christiansborg står kongefamiliens og politiets heste. Hvis De nogen sinde får en chance for at besøge Danmark, er denne stald og dette ridehus værd at se, foruden at huse vidunderlige heste er det arkitektonisk smukke bygninger. «

På initiativ af dronning Ingrid er der skabt et kulturhistorisk museum omfattende stalden, selekammer og vognafdelingen. Museet »De kgl. stalde og kareter« blev indviet og åbnet i foråret 1978.

Allerede som tronfølger gik dronning Margrethe stærkt op i museumsplanerne og har som regent på afgørende måde sikret gennemførelsen af museet.

Afslutning 1966

Aftenfesten

Berideren på Lausbub

Det er med stor glæde, det kan konstateres, at Hendes Majestæt dronningen og Hans kongelige Højhed prinsen sammen ønsker at føre statens traditioner videre.

Den 1. juli 1966 overlod jeg da rideskolen til min efterfølger N. K. Grested, og jeg trak mig tilbage for at nyde mit otium i mit dejlige hjem, som min kære kone har skabt. Den 23. oktober 1971 fejrede vi vort guldbryllup omgivet af nære venner og dejlige børn, svigerbørn og børnebørn. Et langt og lykkeligt familieliv, et liv mellem heste og glade ryttere, og hvem skylder vi alle disse glæder? Vor fælles ven hesten. Vi ærer dig, herlige dyr, vor vidunderlige partner i historiens eventyr. Højt til hest da er livet fest.

Med rytterhilsen
K. Jensen

KRISTIAN JENSEN

En jydsk bondedrengs erindringer
fra Ribemarsken
til den kgl. staldetat som
kgl. berider
hos kong Christian X.

Så var min tjeneste ved den kgl. staldetat da slut, den tjeneste hvis fornemste opgave det var at tilride Kong Christian d. X's heste og navnlig vænne dem til trafikken på Københavns gader, en opgave jeg ofrede hele min sjæl på. Jeg kunne se tilbage på et lykkeligt afsnit af mit liv og havde af min konge fået venlige og anerkendende ord.

”Og Deres forretning må De passe, og jeg vil ønske for Dem, at den må vokse og blive stor”.

Det var kongeorde, og det var stadig som tilforn skik, at kongeorde var lov og kun kunne omstødes af kongen. I læ af disse kongeorde kunne jeg drive rideskole i 35 år uden at blive anfægtet af nogen.

HERNOV